

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра комп'ютерних систем, мереж і кібербезпеки (№ 503)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми


(підпис)

Євген БАБЕШКО
(ім'я та ПРИЗВИЩЕ)

« 31 » _____ серпня _____ 2025 р.

**СИЛАБУС ОBOB'ЯЗKОВОЇ
HABЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Інтелектуальна власність

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: F «Інформаційні технології»
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: F7 «Комп'ютерна інженерія»
(код і найменування спеціальності)

Освітньо-професійна програма: «Системне програмування»
(найменування освітньої програми)

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Силабус введено в дію з 01.09.2025

Харків – 2025 р.

Розробник (и): Піскачов О.І, доцент, к.т.н., с.н.с.
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)


(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри _____
комп'ютерних систем, мереж і кібербезпеки
(назва кафедри)

Протокол № 1 від « 29 » серпня 2025 р.

Завідувач кафедри д.т.н., професор
(науковий ступінь і вчене звання)


(підпис)

Вячеслав ХАРЧЕНКО
(ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено з представником здобувачів освіти:


(підпис)

Поліна ОГАРКО
(ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

1. Загальна інформація про викладача



ПІБ: Піскачов Олександр Іванович

Посада: доцент кафедри комп'ютерних систем, мереж і кібербезпеки

Науковий ступінь: кандидат технічних наук

Вчене звання: старший науковий співробітник

Перелік дисциплін, які викладає: «Системи технічного захисту інформації», «Нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки», «Інтелектуальна власність», «Організація наукових досліджень і захист інтелектуальної власності», «Правова інформація та комп'ютерні технології в юридичній діяльності»

Напрями наукових досліджень:

Системи захисту інформації та безпеки безпілотних систем

Контактна інформація:

a.piskachev@csn.khai.edu

2. Опис навчальної дисципліни

Форма навчання	денна
Курс, семестр	5 курс, 1 семестр
Обсяг дисципліни: кредити ЄКТС/ кількість годин	<u>денна</u> : 3 кредити ЄКТС / 90 годин (48 аудиторних, з яких: лекції – 32, практичні – 16; самостійна робота – 42)
Види занять	лекції, практичні, самостійна робота
Види контролю	проміжний контроль – модульний; підсумковий (семестровий) контроль – залік
Пререквізити	Дисципліна є обов’язковим компонентом освітньої програми і базується на знаннях, отриманих під час вивчення дисциплін у циклі загальної і професійної підготовки, передбачених навчальним планом спеціальності

3. Мета та завдання навчальної дисципліни, переліки компетентностей та очікуваних результатів навчання

Мета – надання знань і формування навичок щодо правового регулювання відносин, що мають місце під час виникнення, використання та охорони об'єктів права інтелектуальної власності.

Завдання: формування у здобувачів освіти фахових знань щодо загальних положень права інтелектуальної власності, її інститутів, понять та видів об'єктів і суб'єктів права інтелектуальної власності, підстав виникнення, умов і порядку використання її результатів, порядку та способів захисту порушених прав, а також придбання здобувачами необхідних знань та вмінь щодо підготовки та оформлення документів для реєстрації об'єктів інтелектуальної власності.

Компетентності, які набуваються.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК1. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації;
- ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу;
- ЗК3. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні;
- ЗК4. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність);
- ЗК6. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення;
- ЗК8. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

Спеціальні компетентності (СК):

- СК1. Здатність до визначення технічних характеристик, конструктивних особливостей, застосування і експлуатації програмних, програмно-технічних засобів, комп'ютерних систем та мереж різного призначення;
- СК3. Здатність проєктувати комп'ютерні системи та мережі з урахуванням цілей, обмежень, технічних, економічних та правових аспектів;
- СК6. Здатність використовувати та впроваджувати нові технології, включаючи технології розумних, мобільних, зелених і безпечних обчислень, брати участь в модернізації та реконструкції комп'ютерних систем та мереж, різноманітних вбудованих і розподілених додатків, зокрема з метою підвищення їх ефективності.
- СК7. Здатність досліджувати, розробляти та обирати технології створення великих і надвеликих систем.
- СК9. Здатність представляти результати власних досліджень та/або розробок у вигляді презентацій, науково-технічних звітів, статей і доповідей на науково-технічних конференціях.
- СК10. Здатність ідентифікувати, класифікувати та описувати роботу програмно-технічних засобів, комп'ютерних систем, мереж та їхніх компонентів;

Програмні результати навчання (ПРН):

- ПРН2. Знаходити необхідні дані, аналізувати та оцінювати їх.
- ПРН4 Застосовувати спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері комп'ютерної інженерії, необхідні для професійної діяльності, оригінального мислення та проведення досліджень, критичного осмислення проблем інформаційних технологій та на межі галузей знань.
 - ПРН5. Розробляти і реалізовувати проекти у сфері комп'ютерної інженерії та дотичні до неї міждисциплінарні проекти з урахуванням інженерних, соціальних, економічних, правових та інших аспектів.
 - ПРН10. Здійснювати пошук інформації в різних джерелах для розв'язання задач комп'ютерної інженерії, аналізувати та оцінювати цю інформацію.
 - ПРН12. Вільно спілкуватись усно і письмово українською мовою та однією з іноземних мов (англійською, німецькою, італійською, французькою, іспанською) при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій в галузі інформаційних технологій.
 - ПРН13. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань інформаційних технологій і дотичних міжгалузевих питань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

4. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Змістовний модуль 1

Правові основи системи захисту інтелектуальної власності в Україні і світі

Тема 1. Вступ.

Стисла анотація. Вітчизняна нормативно-правова регламентація права інтелектуальної власності. Об'єкти права інтелектуальної власності.

Практична робота 1. Авторське право інтелектуальної власності. Об'єкти права інтелектуальної власності.

Самостійна робота: Опрацювання матеріалу лекції. Провести аналіз та систематизацію об'єктів інтелектуальної власності а також дослідження нормативно-правової бази, яка регламентує захист авторського права інтелектуальної власності в Україні. Підготовка до захисту практичної роботи.

Тема 2. Загальна характеристика об'єктів промислової власності.

Стисла анотація. Характеристика об'єктів промислової власності. Правова охорона винаходів та корисних моделей.

Практична робота 2. Патентна інформація і патентні дослідження.

Самостійна робота. Підготовка до лекції; підготовка до практичних робіт; підготовка звітів до практичних робіт; підготовка відповідей на контрольні запитання до практичних робіт.

Тема 3. Форми реєстраційних документів на об'єкти інтелектуальної власності. Торговельна марка на товари і послуги.

Стисла анотація. Торговельні марки на товари і послуги (далі-ТМ). Види ТМ. Право інтелектуальної власності на ТМ. Підстави для виникнення права на ТМ. Виключне право на ТМ. Майнові права інтелектуальної власності на ТМ. Припинення та визнання недійсним права інтелектуальної власності на ТМ. Міжнародна класифікація товарів і послуг.

Практична робота 3. Торговельні марки та їх неправомірне використання.

Самостійна робота. Провести дослідження існуючих видів торговельних марок в Україні та особливості оформлення документів для реєстрації їх як об'єктів інтелектуальної власності.

Підготовка до лекції; підготовка до практичних робіт; підготовка звітів до практичних робіт; підготовка відповідей на контрольні запитання до практичних робіт.

Тема 4. Право інтелектуальної власності на географічне зазначення.

Стисла анотація. Поняття та види географічних зазначень. Реєстрація географічного зазначення. Майнові права інтелектуальної власності на географічне зазначення. Захист географічних зазначень в актах міжнародного законодавства.

Самостійна робота. Підготовка до лекції; підготовка до практичних робіт;

підготовка звітів до практичних робіт; підготовка відповідей на контрольні запитання до практичних робіт.

Тема 5. Недобросовісна конкуренція.

Стисла анотація. Законодавство України про захист від недобросовісної конкуренції. Неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання. Неправомірне використання позначень. Неправомірне використання товару іншого виробника. Копіювання зовнішнього вигляду виробу.

Практична робота 5. Недобросовісна конкуренція.

Самостійна робота. Провести аналіз способів неправомірного використання торговельних марок та правових методів боротьби з недобросовісною конкуренцією.

Підготовка до лекції; підготовка до практичних робіт; підготовка звітів до практичних робіт; підготовка відповідей на контрольні запитання до практичних робіт.

Тема 6. Правова охорона компонування напівпровідникових виробів (далі – Компонування).

Стисла анотація. Умови надання правової охорони. Умови охороноздатності Компонування. Право на реєстрацію Компонування. Порядок реєстрації Компонування. Заявка на реєстрацію Компонування.

Самостійна робота. Підготовка до лекції; підготовка до практичних робіт; підготовка звітів до практичних робіт; підготовка відповідей на контрольні запитання до практичних робіт.

Тема 7. Правова охорона комерційної таємниці.

Стисла анотація. Комерційна таємниця має наступні унікальні для неї ознаки, а саме: предмет комерційної таємниці; суб'єкт комерційної таємниці; заборона розголошення відомостей, що складають комерційну таємницю; наявність збитку і несприятливих наслідків для особи, що причинили збиток власникові комерційної таємниці.

Самостійна робота. Провести дослідження порядку та форм реєстрації в Україні комерційної таємниці.

Підготовка до лекції; підготовка до практичних робіт; підготовка звітів до практичних робіт; підготовка відповідей на контрольні запитання до практичних робіт.

Тема 8. Нетрадиційні об'єкти права інтелектуальної власності. Наукові відкриття та їх правова охорона.

Стисла анотація. Об'єкт наукове відкриття це закономірності, властивості, та явища світу. Певні особливості правової охорони наукового відкриття. Ознаки наукового відкриття. Суб'єкти наукового відкриття.

Самостійна робота. Підготовка до лекції; підготовка до практичних робіт; підготовка звітів до практичних робіт; підготовка відповідей на контрольні запитання до практичних робіт.

Змістовний модуль 2

Патентне право інтелектуальної власності

Тема 1. Міжнародна система захисту об'єктів патентного права.

Стисла анотація. Всесвітня організація інтелектуальної власності. Майнові права у правовідносинах інтелектуальної власності. Особисті немайнові права інтелектуальної власності. Страсбурзька угода про міжнародну патентну класифікацію.

Самостійна робота. Підготовка до лекції; підготовка до практичних робіт; підготовка звітів до практичних робіт; підготовка відповідей на контрольні запитання до практичних робіт.

Тема 2. Правова охорона раціоналізаторських пропозицій.

Стисла анотація. Об'єктами раціоналізаторських пропозицій може бути матеріальний об'єкт або процес. Що не визнається раціоналізаторською пропозицією. Суб'єкти права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію. Методичні рекомендації про порядок складання, подачі і розгляду заяви на раціоналізаторську пропозицію.

Самостійна робота. Провести аналіз особливостей реєстрації охоронних документів на нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності.

Підготовка до лекції; підготовка до практичних робіт; підготовка звітів до практичних робіт; підготовка відповідей на контрольні запитання до практичних робіт.

Тема 3. Правова охорона промислових зразків.

Стисла анотація. Локарнська угода про заснування Міжнародної класифікації промислових зразків. Об'єкти промислового зразка. Загальні права що надаються за умови його реєстрації. Критерії охороноздатності промислового зразка. Обсяг правової охорони промислового зразка.

Самостійна робота. Підготовка до лекції; підготовка до практичних робіт; підготовка звітів до практичних робіт; підготовка відповідей на контрольні запитання до практичних робіт.

Тема 4. Комп'ютерні програми як об'єкти порушення авторських прав авторів.

Стисла анотація. Програмне забезпечення є найбільш уразливим з усіх продуктів і галузей промисловості, які піддаються контрафакції. Процедури незаконного виготовлення та продажу комп'ютерних програм. Відповідальність за порушення авторських прав авторів.

Практична робота 6. Нормативні документи та порядок реєстрації творів і програм для ЕОМ.

Самостійна робота. Підготувати проект заяви на реєстрацію програми для ЕОМ. Підготовка до лекції; підготовка до практичних робіт; підготовка звітів до практичних робіт; підготовка відповідей на контрольні запитання до практичних робіт.

Тема 5. Алгоритми підготовки заявок на винахід та корисну модель.

Стисла анотація. Підготовка патентної заявки. Всі етапи роботи: визначення об'єкта патентування (пристрій, речовина, процес). Здійснення патентної класифікації. Порядок проведення патентно-інформаційне дослідження. Підготовка формули винаходу.

Практична робота 7. Підготовка заявки на винахід або корисну модель.

Самостійна робота. Підготовка до лекції; підготовка до практичних робіт; підготовка звітів до практичних робіт; підготовка відповідей на контрольні запитання до практичних робіт.

Тема 6. Зміст правовідносин у сфері патентного права.

Стисла анотація. Патентування винаходу (корисної моделі) в іноземних державах. Патентування винаходу за процедурою Договору про патентну кооперацію. Права та обов'язки власника патенту. Сутність патентних прав. Обмеження прав власника патенту. Примусове відчуження прав.

Самостійна робота.

Провести аналіз особливостей підготовки заявки на корисну модель що має інформацію с обмеженим доступом. Підготовка до лекції; підготовка до практичних робіт; підготовка звітів до практичних робіт; підготовка відповідей на контрольні запитання до практичних робіт.

Тема 7. Передача прав інтелектуальної власності.

Стисла анотація. Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

Практична робота 8. Передача прав інтелектуальної власності.

Самостійна робота. Підготовка до лекції; підготовка до практичних робіт; підготовка звітів до практичних робіт; підготовка відповідей на контрольні запитання до практичних робіт.

Тема 8. Порушення авторських прав в кіберпросторі. «Піратство» в Інтернет і способи боротьби з ним.

Стисла анотація. Форми захисту прав інтелектуальної власності від контрафакції і піратства. Цивільно-правові заходи захисту прав авторів творів. Типи технічних заходів захисту прав. Заходи оптичної та електронної технологій.

Самостійна робота. Підготовка до модульного та семестрового контролів. Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

5. Індивідуальні завдання

Не передбачено

6. Методи навчання

Проведення аудиторних лекцій, практичних робіт, консультацій, а також самостійна робота здобувачів з використанням відповідних матеріалів (п.11, 12).

7. Методи контролю

Проведення поточного контролю, підсумковий контроль у вигляді заліку.

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Таблиця 8.1 – Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0...1	8	0...8
Виконання та захист практичних робіт	0...4	4	0...16
Модульний контроль	0...26	1	0...26
Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0...1	8	0...8
Виконання та захист практичних робіт	0...4	4	0...16
Модульний контроль	0...26	1	0...26
Всього за семестр			0...100

Семестровий контроль (залік) проводиться у разі відмови здобувача освіти від балів підсумкового контролю й за наявності допуску до заліку. Під час складання семестрового заліку здобувач освіти має можливість отримати максимум 100 балів.

Таблиця 8.2 – Шкали оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

Критерії оцінювання роботи здобувача освіти протягом семестру

Задовільно (60-74). Показати необхідний мінімум знань та вмінь. Захистити не менше 80% від усіх завдань практичних занять. Вміти використовувати правові та нормативні документи, вітчизняних та міжнародних стандартів для проведення робіт щодо захисту інтелектуальної власності.

Добре (75-89). Твердо знати необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки, захистити не менше 90% завдань практичних занять. Вміти використовувати сучасні методи теоретичних досліджень для організації та проведення робіт щодо захисту інтелектуальної власності. Мати необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки.

Відмінно (90-100). Здати всі контрольні точки з оцінкою «відмінно». Досконально знати всі теми та вміти їх застосовувати. Вміти виконувати інформаційне забезпечення щодо захисту інтелектуальної власності.

9. Політика навчального курсу

Відвідування занять. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Здобувачі освіти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, повинні протягом тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені заняття мають бути відпрацьовані на найближчій консультації протягом тижня після їх пропуску. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання пропущених занять шляхом виконання індивідуального письмового завдання.

Дотримання вимог академічної доброчесності здобувачами освіти під час вивчення навчальної дисципліни. Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі освіти мають дотримуватися загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених Положенням про академічну доброчесність Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/assets/files/polozhennya/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf>). Очікується, що роботи здобувачів освіти будуть їх оригінальними дослідженнями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання джерел, списування, втручання в роботу інших здобувачів освіти становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування викладачем.

Вирішення конфліктів. Порядок і процедури врегулювання конфліктів регламентуються Кодексом етичної поведінки в Національному аерокосмічному університеті «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/ua/university/normativna-baza/ustanovchi-dokumenti/kodeks-etichnoi-povedinki/>).

10. Методичне забезпечення

Сторінка дисципліни у системі дистанційного навчання «Ментор» [Ел. ресурс]. URL: <https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=3707>

11. Рекомендована література

Базова

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>.
3. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>.

4. Закон України «Про державну таємницю». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>.
5. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки», URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text>.
6. Закон України «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
7. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text>.
8. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
9. Цивільний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
10. Закон України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#n174>.
11. Наказ Міністерства економіки України «Про затвердження Правил складання, подання та проведення експертизи заявки на винахід і заявки на корисну модель» від 09.09.2024 № 23301.

Допоміжна

1. Підкамінь Л.Й., Ангельська А.О., Добровольський Ю.Г. Основи інтелектуальної власності об'єктів науково-технічної творчості: навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2019. 315 с.
2. Попова Л.М., Хромов А.В., Шуба І.В. Інтелектуальна власність: підручник. Харків : «Федорко», 2021. 262 с.
3. Білоусова Н. О., Гаврушкевич Н. В., Данильченко М. А. Інтелектуальна власність та патентознавство: підручник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2021. 374 с.

12. Інформаційні ресурси.

1. Дистанційний курс в системі дистанційного навчання Ментор, розташований за адресою: <https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=4835>.
2. Інтелектуальна власність. URL: <http://me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=bb27fb37-4305-46869ea0-995d1c10f028&tag=DerzhavnaSluzhbaIntelektualnoiVlasnosti>.
3. Об'єкти промислової власності. URL: www.uipv.org/ua/objects.html.
4. Стандарти Всесвітньої організації інтелектуальної власності. URL: <http://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=d0f73c4b-51e8-47d18a92-b9e2d51992d9&title=StandartiVsesvitnoiOrganizatsiiIntelektualnoiVlasnosti>.
5. Ніццька угода про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків від 15 червня 1957 р., переглянута в Стокгольмі 14 липня 1967 р. і в Женеві 13 травня 1977 р. і змінена 28 вересня 1979 р. URL: https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_066/print1356525398596531.
6. Локарнська угода про заснування Міжнародної класифікації промислових

зразків. Підписана в Локарно 8 жовтня 1968 року, зі змінами від 28 вересня 1979 року.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_b07.

7. Віденська угода про заснування Міжнародної класифікації зображувальних елементів знаків. URL: https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_h33.

8. Міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків (Ніщцька класифікація). МКТП (12-2025). URL: <https://nice.nipo.gov.ua/>.

9. Страсбурзька угода про міжнародну патентну класифікацію (укр). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_001#Text.